

**Cumhuriyetin 100. Yılında cumhuriyeti hazırlayan olaylardan İzmir'in işgalinin
Balıkesir basınına yansımaları****At the 100th Anniversary of the republic reflections of the occupation of Izmir, the event
that prepared the republic, on the Balıkesir Press**

Gönderim Tarihi / Received: 31.08.2023

Aydın GÜLER¹

Kabul Tarihi / Accepted: 28.09.2023

Doi: [10.31795/baunsobed.1353525](https://doi.org/10.31795/baunsobed.1353525)

ÖZ: Çalışma, I. Dünya Savaşı'nın sonunda Yunanlıların İzmir'i işgal edişinin Balıkesir basınında nasıl karşılık bulduğunun tespit edilmesini amaçlamaktadır. İzmir'in işgalinden önce Wilson ilkeleriyle kısmen sakinleyen Türk milleti, Paris Barış Antlaşması'nın kararlarıyla ciddi anlamda sarsılmıştır. 15 Mayıs 1919'da Yunanlıların İzmir'e işgal amacıyla ayak basmasıyla yalın gerçekle burun buruna gelmiş, Padişah ve İstanbul Hükümeti'nden kendilerine herhangi bir fayda veya yardım gelmeyeceğini anlamıştır. Bu durumu doğru bir şekilde kavrayan Türk milleti, İzmir'de başlayan işgalin devamının geleceğini anlayarak hızla örgütlenmiş, yurt genelinde Müdafaa-i Hukuk veya Redd-i İlhak gibi cemiyetler kurmuştur. Bu şekilde işgallerin haksız ve hukuksuz yollardan gerçekleştirildiğini uluslararası camiaya hukuk yoluyla anlatmış hem de silahlı direnişin yani Kuva-yı Milliye'nin hazırlıklarını yapmıştır. Yurt çapında böyle geniş bir hareket, basın tarafından da sıkı bir şekilde takip edilmiştir. Millî Mücadele döneminde çıkan *İzmir'e Doğru* da bu gazetelerden biridir. Bu gazeteye ilaveten Balıkesir'in köklü gazeteleri olan *Karesi*, *Türk Dili* ve *Balıkesir Postası* gibi gazeteler de yayımladıkları şiirler, haberler, anma haberleri ve hatıratlar yoluyla İzmir'in işgali gibi Türk tarihinin önemli dönüm noktalarından birini sayfalarına taşımışlardır. Bu bilgiden hareketle, çalışmada bu haberler, hatıratlar içeriğinin işaret ettiği şekillerde tasnif edilerek incelenmiş, Balıkesir basınına İzmir'in işgali karşısındaki duruşu ortaya konmuştur.

Anahtar Kelimeler: İzmir'in işgali, Karesi, İzmir'e Doğru, Türk Dili, Balıkesir Postası

ABSTRACT: The study aims to determine how the Greeks' occupation of Izmir at the end of World War I was received in the Balıkesir press. The Turkish nation, which had partially calmed down with the Wilsonian principles before the occupation of Izmir, was seriously shaken by the decisions of the Paris Peace Treaty. On 15 May 1919, when the Greeks set foot in Izmir for the purpose of occupation, they came face to face with the stark reality and understood that they would not receive any benefit or help from the Sultan and the Istanbul Government. Understanding this situation correctly, the Turkish nation, understanding that the occupation that started in Izmir would continue, quickly organised itself and established associations such as Müdafaa-i Hukuk or Redd-i Ilhak throughout the country. In this way, they explained to the international community that the occupations were carried out unjustly and unlawfully through legal means, and made preparations for armed resistance, that is, the Kuva-yı Milliye. Such a nationwide movement was also strongly supported by the press. *Izmir'e Doğru*, published during the period of the National Struggle, is one of these newspapers. In addition to this newspaper, the well-established newspapers of Balıkesir such as *Karesi*, *Türk Dili* and *Balıkesir Postası* carried one of the important turning points of Turkish history such as the occupation of Izmir to their pages through poems, news, commemorative news and memoirs they published. Based on this information, in this study, these news and memoirs were classified and analysed in the ways indicated by the content, and the stance of the Balıkesir press against the occupation of Izmir was revealed.

Keywords: Occupation of Izmir, Karesi, İzmir'e Doğru, Türk Dili, Balıkesir Postası

¹ Arş. Gör. Dr., Balıkesir Üniversitesi/ Fen-Edebiyat Fakültesi/ Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, aydinguler@balikesir.edu.tr, <https://orcid.org/0000-0002-2530-8170>

EXTENDED ABSTRACT

Literature review

In this study, it is about how the occupation of the Greeks in Izmir was reflected in the Balıkesir press. In order to better understand this period, first of all, books, theses and articles about the occupation of Izmir and the reaction of the Izmir press were scanned. In this context, Sina Akşın's Paris Peace Conference's Decision to Take the Greeks to İzmir and Zeki Arıkan's Occupation Period İzmir Press were reviewed. In addition, in order to continue the period that prepared the invasions, Erik Jan Zürcher's Unionism in the National Struggle and Şerafettin Turan's History of the Turkish Revolution continues in order to better see the transformation of society after the War of Independence.

After that, in order to determine Balıkesir's place in the National Struggle, Mücteba İlgürel's Balıkesir Congresses in the National Struggle, Cemal Kutay's The Town Stated in the National Struggle: Balıkesir, Fuat Özer's Balıkesir in the National Struggle, Serap Sunay' According to the Reports of Civil and Military Officials, Balıkesir under Greek Occupation was scanned.

Finally, for the development of the local press in Balıkesir and studies examining the press, Bünyamin Ayhan's Propaganda Newspaper of Kuva-yı Milliye: İzmir'e Doğru, Erol Kaya's National Struggle İzmir'e Doğru Newspaper, Abdullah Yurdakök's The theoretical structure of this study was formed by examining studies such as Balıkesir Press History.

Methodology

In this study titled the reflections of the occupation of İzmir on Balıkesir press, document analysis technique based on qualitative research design was used. As it is known, the document analysis technique includes the detection, selection, interpretation and synthesis of the data in the documents. In other words, it is the scanning of the data in the sample universe in the documents.

The data source of the research mainly consists of Karesi, Ses, İzmir'e Doğru, Türk Dili, Balıkesir Postası newspapers. At this stage, the magazines published in Balıkesir were ignored as they did not have a purpose of reporting. Although there is only İbrahim Şevki Işıkman's memoirs about the National Struggle in Kaynak, Işıkman's role in the National Struggle has not been analyzed because it could not be fixed. Therefore, in the study, the originals of Karesi, Türk Dili and Balıkesir Postası newspapers and the Latin script prepared by Gökdemir (2010) were used, since the copies of İzmir'e Doğru newspaper could not be reached.

Qualitative data obtained by examining the aforementioned newspapers were analyzed by content analysis method. The data obtained from the content analyzes were evaluated and interpreted within the scope of the purpose of the research. In addition, the quantitative data that emerged during the analysis were also included in the research.

Findings and discussion

The occupation of Izmir was met with great sadness all over Anatolia. The press that followed the occupation of Izmir most closely is the Balıkesir press. The anti-occupation opposition in the press, which started with Ses newspaper during the Armistice period, reached its highest level with İzmir'e Doğru newspaper after the occupation of İzmir. İzmir'e Doğru newspaper is a newspaper that was founded by intellectuals from İzmir and was decided to be published in the resolutions of the third congress held in Balıkesir, and is the spokesperson of the Kuva-yı Milliye. Thanks to the İzmir'e Doğru newspaper, the news about the occupation period was delivered to the reader quickly. The Karesi newspaper, which was also published in this period, did not give much space to the occupation and the systematic persecution of the Greeks, since it was an official newspaper. In the period after the War of Independence, as indicated above, newspapers such as Türk Dili and Balıkesir Postası were scanned and the commemorative articles and memoirs of the heroes of the National Struggle were examined.

There are two different categories in this part of the study. The first of these categories is the news in Balıkesir during the occupation of İzmir. This category is structured in such a way that the newspaper İzmir'e Doğru is predominant. The news published here are classified as the activities of the Turks, the

Greek atrocities, the reactions of the international community and advice to the Turkish people. Each category is discussed with examples. Only two poems about the occupation of İzmir were published in Karesi newspaper. In the study, information and examinations about these poems are given.

The other category deals with the articles published after the War of Independence. The occupation is mentioned in the Turkish language newspaper in its issue dated May 15 of every year. On the other hand, there are two different memoir series in Balıkesir Postası newspaper. One of them belongs to Mehmet Vehbi Bolak, one of the leading figures of the Kuva-yı Milliye organized in Balıkesir during the National Struggle. In his memoir titled Balıkesir in the National Struggle, Bolak wrote about the structuring of the National Struggle and what happened in Balıkesir, starting from the occupation of İzmir. Feyzi Hatipoğlu's memoir titled How the National Forces Was Created in Balıkesir includes the observations of a citizen who was in İzmir during the occupation.

Twenty-four of the thousands of newspaper articles written in the findings and comments section of the study were moved to the study for exemplification. These articles, which will help to reflect the whole, are of a nature to summarize the stance of the Balıkesir press against the occupation of İzmir by the Greeks.

Results and recommendations

Balıkesir is a city with deep-rooted traditions in terms of media. Balıkesir press, which started with Karesi Newspaper, has taken root over the years and has matured especially after the Republican period. It has included many news, articles and artists through both its newspapers and magazines. In this respect, Balıkesir Press has personally witnessed and heralded historical turning points such as the Balkan War, World War I, Armistice Period, National Struggle, War of Independence and the Republic. On the other hand, the occupation of İzmir is a great tragedy for İzmir and Anatolia. The beginning of the living conditions and various persecutions made difficult by the Greek persecution is the occupation of İzmir. Anatolia also started a tight organization with the occupation of İzmir and, taking a lesson from the difficulties that İzmir was experiencing, struggled for the liberation of the homeland, both legally and militarily.

Traces of the trauma caused by the occupation of İzmir in Anatolia are clearly seen in the pages of the newspapers İzmir'e Doğru published by Mustafa Necati Bey, Vasıf (Çınar) Bey and Esat (Çınar) Bey, who are from İzmir. The importance of İzmir'e Doğru newspaper is that it reflects this period directly as a first-hand witness and that it is the publication organ of the Kuva-yı Milliye, which was established in Balıkesir. The newspaper has transferred this period to its pages with all its clarity. With this aspect, Towards İzmir has created a wide public opinion in Balıkesir and has become the general opinion of the people.

As a result, the Balıkesir press carried the news of the events in Anatolia, especially the occupation of İzmir, to its readers. It has become an important news center for Anatolia by using the advantages of its geographical location and ease of access to news correctly.

Giriş

Osmanlı'nın I. Dünya Savaşı'nı mağlup tamamlamasıyla beraber 30 Ekim 1918'de Mondros Ateşkes Antlaşması imzalanmıştı. Bu sürecin devamında Osmanlı devlet erkani Woodrow Wilson'ın deklare ettiği Wilson prensiplerinin yayımlanmasının getirdiği havanın etkisiyle bir mütareke yapmak için uygun ortam aramaya başlamıştı (Çakır, 2022a). Ancak sonrasında da galip devletlerin kendi arasında düzenledikleri Paris Barış Konferansı (18-21 Ocak 1919) Türk milletinin kafasını karıştırmaya yetmişti.

Mondros Ateşkes Antlaşması'nın "Müttefikler güvenliklerini tehdit edecek durum baş gösterdiğinde herhangi stratejik noktayı işgal etme hakkına sahiptir." (Turan, 1991: 310) hükmünü bulunduran yedinci maddesi ülkenin bütünlüğünü tehlike altına atarken ilan edilen Wilson prensipleri, başlangıçta Türkleri biraz daha müsterih hale getirmişti. Zira özellikle Anadolu'nun hemen her yerde Türkler çoğunlukta ve bu durumda işgal ihtimali oldukça azalmıştı. Buna karşılık Arıkan'ın da belirttiği üzere mütarekenin başlangıcında görülen olumlu hava yerini giderek umutsuzluğa ve kaygıya bırakıyordu (Arıkan, 1988). Çünkü aynı antlaşmada İtilaf Devletleri'nin kendi güvenliklerini tehlikeye atabilecek konumlarda işgal yetkisini de bu prensipler içermekteydi. Bunu haklı çıkarır bir şekilde Eleftherios Venizelos'un Paris Barış Konferansı'nda Batı Anadolu üzerine yaptığı kulis etkili oldu ve Batı Anadolu'nun Yunanistan'a verilmesi kararlaştırıldı. Sina Akşin de bu konuya dair olarak İtilaf Devletleri'nin ve bilhassa İngiltere'nin Batı Anadolu'da nispeten güçlü bir İtalya yerine görece zayıf bir Yunanistan'ın bulunmasını tercih ettiğini işaret etmektedir (Akşin, 1987). Paris Barış Konferansı'nda İtalyanların tüm boykotlarına rağmen işgal hakkı İngilizlerin, özellikle Lloyd George'un etkisiyle İzmir'i işgal etme yetkisi Yunanlılara verilmişti (Çakır, 2022b). Başka bir deyişle Anadolu'nun önemli bir liman ve ticaret kenti olan İzmir, stratejik açıdan yönlendirilmeye daha müsait bir ülke olan Yunanistan'a bu sebeple verilmişti.

Paris Barış Konferansı'nda çıkan bu kararlar Balıkesirlilerde kaygı oluşturmuştu. Oluşan bu kaygının dirence veya direnişe dönüşmemesi için İtilaf devletlerinin etkisi altına girmiş olan İstanbul'dan Şehzade Abdürrahim Efendi'nin başında olduğu bir nasihat heyeti Balıkesir'e gönderilmiş ancak Balıkesirliler şehzadeyi büyük bir saygıyla karşılamasına rağmen ikna olmamıştı (İlgürel, 1999). Nitekim bu nasihat heyeti dönüş yolundayken İzmir'in işgali de başlamıştı (Avcı, 2019).

İzmir'in işgalini bir müttefik işgali olarak göstermek ve Yunanlıları korumak amacıyla İzmir'in işgalinden bir gün önce 14 Mayıs'ta Foça ve Urla Fransızlar tarafından, Karaburun ve Kösteneda İngilizler tarafından ve körfezin girişindeki Yenikale bölgeleri ise Yunanlılar tarafından işgal edilmiştir (Milli Mücadele'de Balıkesir, 2021). Bu süreç karşısında aksiyon alma zorunluluğu duyan Anadolu halkı, İstanbul Hükümeti, Saray ve İtilaf Devletleri'nin tutumuna karşılık ülkesini ve namusunu korumak için ülkenin çeşitli yerlerinde "Redd-i İlhak", "Müdafaa-yı Hukuk" gibi siyasi; "Kuva-yı Milliye" adı altında da askeri ve silahlı direniş teşkilatları oluşturmuş, kongreler toplamaya başlamıştı (Tevetoğlu, 1991). Ancak asıl çalışmaların 15 Mayıs 1919'da Yunanlıların İzmir'i işgaliyle başladığını kaydetmek gerekmektedir (Özer, 1998). Özkaya da benzer bir perspektifle Avrupalı yazarların Yunanlıların İzmir'i işgaliyle Anadolu'nun süratli ve disiplinli bir biçimde teşkilatlandığını işaret etmektedir (Özkaya, 1988).

İzmir'in işgali pek çok yönden kırılma noktası teşkil etmektedir. Bu konuda Zürcher "İzmir'in işgaline karşı direnişte önde gelen isimler Balıkesir Valisi ve Balıkesir, Nazilli, Alaşehir kongrelerini örgütleyen eski İzmir Emniyet Müdürü olan Hacim Muhittin (Çarıklı) (1881-1965) idi. Batı Anadolu'daki direniş hareketi üzerinde bir katalizör etkisi yaptı ve İttihatçıların saygınlığının, onların yurtseverliğinin vurgulanarak iadesine büyük katkıda bulundu" (Zürcher, 1987) tespitini yapmaktadır. Bu tespit yoluyla Balıkesir'in İzmir'in işgali hususundaki hassasiyeti görmek mümkündür.

Balıkesir, İzmir'in işgalinden hemen sonra Belediye Başkanı Keçeci Mehmet Emin Efendi'nin başkanlığında şehrin önde gelenleri ve halktan oluşanlarla yapılan toplantılara sahne olmuştur. Bu toplantılarda kurullar oluşturulmuş ve bu kurullarla işgalin hem hukuki yoldan protestosuna hem de askeri açıdan direnişe karar vermiştir. Bu bağlamda Balıkesir'de beş kere kongre düzenlenmiştir. Her kongrenin sonucunda işgal protestoları İtilaf Devletleri, Amiral Bristol gibi kurum veya kişilere gönderilmiştir (İlgürel, 1999). Buna ilaveten kongrelerde ülke güvenliği, Kuva-yı Milliye'nin

teşkilatlandırılmasının hızlandırılması, Akbaş deposu baskını, şehirde giderek büyüyen Anzavur'a karşı alınacak tedbirler gibi askeri konular da görüşülmüştür. Kongreler, kongrelerde alınan kararlar, kongrenin uygulama mercileri ve yeterlikleri nedeniyle Cemal Kutay, Balıkesir'i Millî Mücadele döneminde devletleşen belde olarak görmektedir (1986). Bunun nedeni olarak kendi askeri tayinini Balıkesir Kongresi yapmış, silah sağlamış, aylık ödemesini gösterir. Kutay buna ilave olarak belde güvenliği sağlamasını, asker ve para toplamasını başka bir deyişle bağımsız bir devletin yapacaklarını taviz vermeksizin yerine getirdiğini ifade etmektedir (Kutay, 1986).

Balıkesir'in Millî Mücadele'de bu denli ön plana çıkmasının elbette haklı sebepleri vardır. Bunun en başında Balıkesir'de ortaya çıkan Kuva-yı Milliye hareketinin şehrin aydınlarının liderliğinde örgütlenmesidir. Aynı zamanda da bir gönül hareketidir. Akarşan'ın da ifade ettiği gibi teşkilatın liderliği gibi müfrezeler de tamamen gönüllülerden oluşmaktadır. Harekete katılanlar gönüllü oldukları için halkın desteğini de sonuna kadar almıştır (Akarşan, 1996).

Başka bir sebep de Balıkesir'in konumu ile alakalıdır. Balıkesir coğrafi konum olarak İzmir ve İstanbul arasında olması, Anadolu'ya da geçişin kolay olması nedeniyle önemli bir geçiş noktası teşkil etmektedir. Gerçekten de vatan kurtuluşu için mücadeleye azmetmiş kumandanlar, yazarlar ve diğerleri de burayı hareket merkezi hâline getirmiştir (İlgürel, 1999).

Söz konusu tarihi zemine değindikten sonra çalışmada incelenmiş gazetelerden bahsetmek de yerinde olacaktır. Balıkesir'de basın hayatı İzmir'in işgalinden yaklaşık 55 yıl önce başlamıştır. Osmanlı'da yerel basının Tanzimat ile birlikte gelişmeye başladığı gibi Balıkesir'de de Tanzimat dönemi itibarıyla basın hayatının başladığı görülmektedir. Bilindiği gibi 12 Kasım 1864'te Osmanlı'da Vilayet Nizamnamesi'nin ilanı ile bu nizamname kapsamında yeni teşkil edilen her vilayette bir matbaa kurulmuştur (Kocabaşoğlu ve Birinci, 1995: 102). Taşra basını veya yerel basın, bu matbaalarda yayımlanan gazete ve dergilerle hayat bulmuştur. Balıkesir basını da bu teşebbüsün sonucunda doğmuştur. Nitekim bu teşebbüsün Balıkesir'deki ilk meyvesi *Karesi*'dir. *Karesi* 1886-1888 yılları arasında 105, 1914-1926 arasında 626 sayı hâlinde çıkmıştır (Yurdakök, 1992; İskender, 2005).

İzmir'e Doğru gazetesi ilk sayısı 16 Kasım 1919, son sayısı 27 Haziran 1920 olmak üzere 74 sayı hâlinde yayımlanmıştır. Balıkesir'de yapılan üçüncü kongrede alınan kararlar kapsamında Balıkesir'de İzmir'in işgalinin hukuksuz oluşu ve memleketin gösterdiği direncin dünyaya anlatılması amacıyla *İzmir'e Doğru* gazetesi kurulmuştur. Nitekim Millî Mücadele kahramanlarından Kazım Özalp de hatıratında bu dönemi işaret ederek "Kuva-yı Milliye'nin gayesini bütün dünyaya ilan etmek ve meşru emelimizi bütün memlekete anlatmak düşüncesiyle bir gazete neşretmeyi uygun gördük. Mustafa Necati Bey'in idaresi altında Vasıf ve kardeşi Esat Bey tarafından bu görüşe hizmet için Balıkesir'de *İzmir'e Doğru* gazetesi 16.11.1919 tarihinden itibaren çıkarılmaya başlamıştır." (Özalp, 1971) cümlelerine yer vermiştir.

İzmir'e Doğru, Millî Mücadele'yi kuruluş amacıyla paralel olarak her zaman desteklemiş ve Batı Anadolu gazetesi olmasına rağmen Anadolu'da hâsıl olan bağımsızlık ve mücadele ruhunu yansıtmış ve Müdafaa-i Hukuk şuurunu uyandırma kararlılığını ortaya koyarak Yunanlılara karşı direnişin sembolü hâline gelmiştir (Özüçetin, 2011). Başka bir deyişle politik propaganda amacıyla çıkarılan bu gazetenin yayımlandığı dönem açısından ele alındığında haberlerin içeriği de toplumsal propaganda niteliği taşımaktadır (Ayhan, 2008).

Türk Dili gazetesi, Balıkesir'in en uzun soluklu gazetesidir. İlk sayısı 16 Mayıs 1926, son sayısı ise 8 Mart 1968'de çıktıysa da Balıkesir'in önemli gazetecilerinden Cevdet Demiray'ın girişimleriyle 11 Mart 1975'te tekrar açılmış ve 30 Eylül 1975'te son sayısını vermiştir. Bu tarihten sonra *Türk Dili* gazetesi son bulmuştur.

Gazete günlük siyasi haberler vermenin yanı sıra C.H.F.'nin kültür ve sanat politikalarını da okurlarına taşımıştır. Özsarı'nın ifadesiyle *Türk Dili*, devrin tek partisi olan CHP'nin kültür, sanat ve siyaset politikasını destekleyen bir yayın çizgisi takip ettiği için sadece Balıkesir için değil Türkiye adına da dikkate alınması gereken bir gazetedir (Özsarı, 2013).

Balıkesir Postası, Selahattin Başkan, Hakkı Şekercioğlu, Hilmi Çakır ve Münir Yenal tarafından 1 Ocak 1943 tarihinde kurulmuştur (Yurdakök, 1992). 1945'e kadar CHP'nin bir yayın organı gibi faaliyet göstermiş olsa da yavaş yavaş muhalefet saflarına, Demokrat Parti'nin siyasi çizgisinde ilerlemeye başlamıştır. Balıkesir basınında yer alan fikir ve kültür yazıları *Balıkesir Postası*'nda da fazlaca yayımlanmıştır. Başka bir deyişle siyasi gündem haberlerinin yanı sıra pek çok hikâyeye ve yazıya yer vermiştir. 10 Nisan 1967'de Büyük Birleşme de denen bir hareketle Balıkesir'in en önemli gazeteleri bir araya gelmiştir. Bu gazeteler *Türk Dili*, *Ateş*, *Balıkesir Ekspres*, *Adalet* ve *Balıkesir Postası*'dır. *Balıkesir Birlik Gazetecilik* çatısı altında Balıkesir'de ilginç bir basın hayatı başlamıştır (Yurdakök, 1992).

Burada dikkati çeken önemli bir kısım vardır ki o da Yunan işgallerinin başladığı zamanda Yunan makamlarının sansür uygulamasına zaman kaybetmeden başlamasıdır. İzmir işgal edildikten sonra Yunanlılar İzmir'de bir Matbuat Kalemi kurup Türkçe basını baskı altında tutmaya çalıştılar (Arıkan, 1988). Matbuat Kalemi'nin onaylamadığı haber ve başyazılar uygulanan sansür nedeniyle gazetelerden çıkarılıyordu, bunların yerine Yunanlıların sözde askeri başarılarına, İstanbul veya başka yerlerde çıkan Yunan zulmüne dair tekzip yazılarına yer veriliyordu. Anadolu'da çıkan gazetelerin, bilhassa İzmir'e Doğru'nun, İzmir'e girişi yasaklanmıştı. Hatta *İzmir'e Doğru*'nun yazarları hakkında idam, gazeteyi okuyanlar hakkında da hapis cezası verilmesi kararlaştırılmıştı (Kaya, 2008). Bu şekilde artan Yunanlıların basın baskısı nihayetinde resmi bir vaziyet olarak 9 Mayıs 1921 tarihinde askeri bir beyanname ile Yunan işgali altındaki tüm gazetelere sansür uygulanacağı bildirildi (Arıkan, 1988). Hatta bu kararın hemen öncesinde yine Yunan işgali altında bulunan Balıkesir'de de yürütülen sistematik basın baskısına dair Karesi Polis Merkez Memurluğu'nun 9 Mart 1921 tarihli tezkiresinde Yunan sansürünün çok şiddetli bir hâl aldığı ve buna sansüre istinaden Türkçe İstanbul gazetelerinin Balıkesir'e girişinin yasaklandığı ifade edilmiştir (Sunay, 2021). Netice olarak Yunan işgali altında bulunan şehirler hem içerden dışarıya, hem de dışarıdan içeriye olmak üzere Anadolu'nun düşünce ve haber evreninden yalıtılmış ve yalnız kalmaya zorlanmıştır.

Literatür taraması

Bu çalışma, İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesinin Balıkesir basınına nasıl yansıdığını konu edinmektedir. Bu dönemi daha iyi bir şekilde anlayabilmek için öncelikle İzmir'in işgalini ve İzmir basınına tepki konu edinen kitaplar, tezler ve makaleler taranmıştır. Bu bağlamdan hareketle Sina Akşin'in *Paris Barış Konferansı'nın Yunanlıları İzmir'e Çıkarma Kararı* ve Zeki Arıkan'ın *İşgal Dönemi İzmir Basını* adlı çalışmaları taranmıştır. Buna ilaveten işgalleri hazırlayan dönemi anlamak için Erik Jan Zürcher'in *Millî Mücadele'de İttihatçılık* ve Kurtuluş Savaşı'ndan sonra toplumun dönüşümünü daha iyi görmek adına Şerafettin Turan'ın *Türk Devrim Tarihi* adlı çalışmaları incelenmiştir.

Bunun ardından Balıkesir'in Millî Mücadele'deki yerini tespit etmek amacıyla Mücteba İlgürel'in *Millî Mücadele'de Balıkesir Kongreleri*, Cemal Kutay'ın *Millî Mücadele'de Devletleşen Belde: Balıkesir*, Fuat Özer'in *Millî Mücadele'de Balıkesir*, Serap Sunay'ın *Mülki ve Askerî Görevlilerin Raporlarına Göre Yunan İşgali Altında Balıkesir* adlı çalışmaları taranmıştır.

Son olarak Balıkesir'de yerel basının gelişimi ve basını inceleyen çalışmalar için de Bünyamin Ayhan'ın *Kuva-yı Milliye'nin Propaganda Gazetesi: İzmir'e Doğru*, Erol Kaya'nın *Millî Mücadele'de İzmir'e Doğru Gazetesi*, Abdullah Yurdakök'ün *Balıkesir Basın Tarihi* gibi çalışmalar incelenerek bu çalışmanın kuramsal yapısı oluşturulmuştur.

Yöntem

İzmir'in işgalinin Balıkesir basınına yansımaları başlıklı bu çalışmada nitel araştırma desenine dayalı doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. Bilindiği gibi doküman inceleme tekniği dokümanlarda bulunan verilerin tespitini, seçilimini, anlamlandırılmasını ve sentezlenmesini içermektedir. Başka bir deyişle örnek evrende bulunan verilerin dokümanlarda taramasının yapılmasıdır.

araştırmanın veri kaynağını temel olarak *Karesi*, *Ses*, *İzmir'e Doğru*, *Türk Dili*, *Balıkesir Postası* gazeteleri oluşturmaktadır. Bu aşamada Balıkesir'de çıkan dergiler, haber verme amaçları bulunmadığından göz ardı edilmiştir. Yalnızca *Kaynak*'ta yer alan İbrahim Şevki Işıkman'ın Millî Mücadele'ye dair hatıratı bulunsa da Işıkman'ın Millî Mücadele'deki rolü sabitlenemediği için analiz edilmemiştir. Bu yüzden çalışmada *Karesi*, *Türk Dili* ve *Balıkesir Postası* gazetelerinin orijinallerinden, *İzmir'e Doğru* gazetesinin nüshalarına ulaşılamadığı için Gökdemir'in (2010) hazırladığı Latin harfli metinden faydalanılmıştır.

Bu çalışmanın verimli bir şekilde yapılabilmesi amacıyla yazı iki ana kısımdan oluşmaktadır. İlk kısım, İzmir'in işgal edildiği dönemde çıkan gazetelerin incelenmesidir. Bu dönemde çıkan gazeteler *Karesi* ve *İzmir'e Doğru* gazeteleridir. Ancak dönemin ruh hâlini ve yapılanları takip edebilmek için *Ses* gazetesi de taranmıştır.

İkinci kısımda ise İzmir'in işgalinin bittiği, Kurtuluş Savaşı'nın zaferle sonuçlandıktan sonraki dönemde yazılan yazıların taramaları bulunmaktadır. Bu taramalar ise Türk Dili ve Balıkesir Postası gazeteleri ile yapılmıştır.

Adı geçen gazetelerin incelenmesiyle elde edilen nitel veriler, içerik analizi yöntemiyle analiz edilmiştir. İçerik analizlerinden elde edilen veriler araştırmanın amacı kapsamında değerlendirilmiş ve yorumlanmıştır. Buna ilaveten analiz esnasında ortaya çıkan nicel veriler de araştırmaya dahil edilmiştir.

Bulgular ve tartışma

İzmir'in işgali, Anadolu'nun her yerinde büyük bir endişeyle, esefle ve üzüntüyle takip edilmiştir. İzmir'in işgalini en yakından takip eden ve yukarıda da işaret edildiği üzere Balıkesir basınıdır. Balıkesir basını *Ses* gazetesi ile başlayan işgal karşıtlığının dozunu arttırarak *İzmir'e Doğru*'yu ortaya çıkarmıştır. *İzmir'e Doğru*'nun Kuva-yı Milliye'nin propaganda gazetesi olması ve dönemin haber verme önceliğini hisseden tek gazete olması, bu gazetenin önemini bir kat daha arttırmaktadır. Başka bir deyişle *İzmir'e Doğru*, Yunan işgalinin haftası haftasına takip edilebileceği en değerli gazetelerdendir. Bu yüzden işgal dönemi haberlerinin incelenmesi için en doğru kaynak da *İzmir'e Doğru* gazetesi olacaktır. Bunun yanı sıra şehrin en eski gazetesi olan *Karesi* de İzmir işgalini haber şeklinde olmamakla beraber yer verdiği iki şiirle anmaktadır.

Kurtuluş Savaşı'nın kazanılması ve Cumhuriyet'in kurulmasıyla birlikte Balıkesir basınıının en önemli gazeteleri *Türk Dili* ve *Balıkesir Postası* olmaya başlamıştır. Bu gazeteler de haberler ve hatıralar aracılığıyla İzmir'in işgalini yazı dizisi hâlinde yayımlamıştır. Nitekim bu yazı dizilerinin asıl amacı İzmir'in işgalini değil Kurtuluş Savaşı'nı anlatmak olsa da İzmir'in işgali de gazetelerde geniş bir yer bulmuştur.

Bu bilgiler ışığında İzmir'in işgalinin Balıkesir basınına yansımaları temel anlamda iki eksende incelenecektir. Bunlar işgal dönemi yayınları ve işgal sonrası yayınlarıdır. İşgal dönemi yayınları ise Türklerin yaptıklarına dair haberler, Yunanlıların yaptıklarına dair haberler, uluslararası camiaya dair haberler ve halka nasihatler olarak tasnif edilmiştir. İşgal sonrası yayınlar için herhangi bir tasnife ihtiyaç görülmemiştir. Zira bu dönemde *Balıkesir Postası*'nda Vehbi Bolak'ın ve Feyzi Hatipoğlu'nun hatıralarına yer verilmiştir. Bunun yanı sıra Balıkesir'de çıkan tüm gazetelerde 15 Mayıs sayılarında İzmir'in işgalinin üzücü yıldönümü okurlara hatırlatılmıştır.

İzmir'in işgali döneminde Balıkesir'de çıkan haberler

Çalışmanın bu bölümü daha önce de işaret edildiği gibi *İzmir'e Doğru* ve *Karesi* gazeteleri esas alınarak hazırlanmıştır. Bu gazetelerdeki haberleri Türklerin hareketleri, Yunan mezalimi, uluslararası camianın tepkileri ve Türk halkına nasihatler olarak sınıflandırmak mümkündür.

İzmir'e Doğru'daki haberler incelendiği zaman Türklerin hareketi, Anadolu'nun direnişi olarak en sık görülecek haberler, Anadolu'nun her yanından yükselen protesto ile direniş örgütlenmesi telgrafları ve buna ilaveten bölge halkı ve askerî birlikleriyle Yunan askeri gruplarının çatışma haberleridir.

İşgal döneminde Anadolu'nun her yerinden protesto telgrafları çekilmiştir. Bu telgrafların bir kısmı İstanbul'a bir kısmı ise Avrupa Sulh Konferansı'na yönlendirilmiştir. Bunun yanı sıra İzmir'in işgali sonrası oluşmaya başlayan millî direnişin ilk organizasyonu da yine Anadolu'dan gelen telgraflarla ve yazışmalarla başlamıştır. *İzmir'e Doğru*'nun ilk sayısında bu durum ele alınarak İzmir kurtarılanaya kadar millî hareketin devam edeceği bütün milletlerin hükümetlerine, millet meclislerine ve Avrupa Sulh Konferansı'na tebliğ edildiği belirtilmektedir (İzmir'e Doğru, 1919). Ayrıca Osmanlı Matbuat Cemiyeti'ne gelen telgraflar, millî hukukun gözetilmesini talep eden telgraflardır. Matbuat Cemiyeti bu telgrafları ince değerlendirmeden geçirmesine rağmen İstanbul'da işgalcilerin oluşturduğu katı sansür anlayışı bu telgrafların büyük çoğunluğunun yayımlanmasını engellemektedir. İstanbul'daki bu katı sansürü bilmeyenlerde de Matbuat Cemiyeti'nin Maraş veya İzmir'in durumuna karşı kayıtsız kaldığı zannı oluşmuştur. Matbuat Cemiyeti, bu haber yoluyla yanlış anlaşılmanın önüne geçmek istemektedir (Matbuat Cemiyetinin Tebliği, 1920).

İzmir'e Doğru gazetesinde çok sayıda çatışma haberi de verilmiştir. Bu haberlerin büyük kısmı Türk bölüklerinin yerel başarısını anlatmaktadır. Bu tip haberlerin ilkinde Aydın'ın gerisinden Denizdere'den Tire'ye gitmekte olan bir Yunan taburunun yolu Tire'nin üstündeki Güme Dağı'nda bulunan mücahitlerimiz tarafından kesilmesi ve çıkan çatışmada düşmana büyük bir zayıyat verdirerek 10. Yunan Bölüğü'nün bazı askerlerinin öldürülmesi veya esir edilmesinden bahsetmektedir (Cephelerde Vaziyet, 1919).

Balıkesir kamuoyunda İzmir'in işgaline tepki de yüksek olmuştur. Bilindiği gibi Balıkesir'de büyük mitingler yapılmış ve işgal protesto edilmiştir. Balıkesir'de yapılan mitingin organizasyonuna *İzmir'e Doğru* gazetesi de haberleriyle katılmıştır. Gazetenin dördüncü sayısında büyük miting için her vatandaşın bütün işlerini bırakarak Belediye önünde toplanması (İzmir'imiz İçin Miting, 1919) yolunda davetle birlikte bir sonraki sayısında da mitingde yapılan konuşmalar, Balıkesirlilerin mitinge gösterdiği rağbete (Sevgili İzmir'imiz İçin Miting, 1919) yer verilmiştir.

İzmir'e Doğru'da yer alan dikkate değer yazılardan biri de Wilson prensipleri sonrasında ortaya çıkan self-determinizasyon düşüncesi kapsamında İzmir'in işgalinin hukuksuzluğunu vurgulamak için ortaya konan istatistiksel bilgilerdir. "İzmir Türk'tür" başlıklı yazıda önce Aydın vilayetinin ardından da İzmir'in nüfusuna dair bilgilerine yer verilmiştir. Düyun-ı Umumiye İdaresi'nin görevlendirdiği Mösyö Küniye(?)'nin tespit ettiği sayılar şunlardır:

Aydın Vilayetinde:	İzmir'de:
Müslüman: 1.100.000	Müslüman: 111.486
Rum: 210.000	Rum: 87.497
Cami: 2148	Cami: 553
Mescit: 1276	Mescit: 518
Kilise: 472	Kilise: 354 (İzmir Türk'tür, 1920)

İzmir'e Doğru gazetesinde yer alan bir diğer haber grubu da Yunanlıların yaptıklarına dairdir. Bu haber grubunu Yunan mezalimini, askerlerin durumunu, Yunan basınının haberlerini, Yunan hukuksuzluğunu konu edinmektedir. Bunların ilki Yunan Metropoliti Hrisostomos'un yaptıklarına dairdir. Hrisostomos, yıllardır Türk hâkimiyeti aleyhinde hareketlerine devam etmektedir. Ayrıca Yunan askerleri tarafından feci şekilde katledilen Müslümanların fotoğraflarını çektirerek şerit hâline getirip sinemalarda teşhir edecek kadar canidir (İzmir Metropoliti'nin Şenaatleri, 1919).

Yunan askerlerinin hileleri de askerlerinin mezalimine başka bir örnektir. "Yunan Tahrikâtı" başlıklı yazıda Yunanlılar tarafından zeybek kıyafeti giydirilerek Rum köylerine gönderilen bazı İzmirli Rumlar, bölgedeki Hristiyanlara saldırarak onları Türklere karşı kıışkırtmaktadır (Yunan Tahrikâtı, 1919). Bunlara ilaveten özellikle gazetenin 23-41. sayıları arasında "İzmir Şuunu" haberlerinin büyük kısımları Yunan mezaliminin örneklerini içermektedir.

Gazetede çıkan Yunan askerlerine dair haberler iki şekilde ele alınmaktadır. Bunlar Yunan askerlerinin gösterdiği zalimlikler ve Yunan askerlerinin çatışmalarda düştükleri durumları konu edinmektedir. Nitekim örnek verilecek ilk haberde Yunan askerlerinin kıtalarının iâşe ve kıyafet yönünden oldukça zor durumda olmasıdır. Bu durum askerlerde hoşnutsuzluk yaratmaktadır (İşgal Aleyhinde, 1919).

Yunan askerlerinin durumunu anlatan başka bir haber ise Yunanistan'ın Drama civarında Doksat mevkiinde bulunan 20. Fırka kapalı bir emirle Eski Yunanistan'a sevk edilirken fırkaya mensup olan taburun İzmir'e gönderildiğini öğrenen taburları isyan ederek emre itaat etmemişlerdir. Askeri yönetim kendine sadık askerleri otomobillerle olay yerine göndererek isyanı bastırarak yerde büsbütün tahrik etmiştir (Yunan Ordusunda İsyân, 1920).

Görüldüğü gibi bu haberler Yunan ordusuyla ilgili gerçekleri işaret etme ihtimalinin yanı sıra okurların zihnindeki Yunan ordusu algısını yapılandırma amacı da taşımaktadır. Bu haberler gözünden Yunan ordusu dağılmaya müsait ve görüldüğünden zayıftır.

Yunan basınına dair haberler ise genel olarak Yunan basınının işgal yönetimini eleştirmeleri üzerine dayanmaktadır. Bu haberlere göre Yunan basını İzmir'in işgalini desteklememekle beraber İzmir'den çıkılması gerektiği kanaatini yaymaktadır. Bu minvalde Atina'da yayımlanan Yunan gazeteleri "Yemen nasıl Türkler için bir mezar olmuşsa İzmir de öylece Yunanlılar için daimî bir mezar olacaktır" yolunda makaleler neşretmektedirler Bu şekilde haberlerin yayınlanmaması için yayınlanan haberlerin de İzmir'de okunmaması için İzmir'de bulunan Yunan sansür kurulu Yunanistan'da çıkan gazetelerin İzmir'e girişini yasaklamıştır ve bulunan gazeteler de İzmir'den çıkarılmaktadır (Yunan Gazeteleri, 1920). Başka bir haber de Yunan gazetelerine dair şiddetli bir baskı olduğunu göstermektedir. "Son Haberler" başlıklı yazıda İzmir Yunan Fevkalade Komiseri İstiryadis'in (Stiriyadis) Atina'dan İzmir'e döndüğünü ve İzmir'in Yunanistan'a ilhak edildiğine dair herhangi bir şey yazmamalarını Rum matbuatına şiddetle emrettiği belirtilmektedir (Son Haberler, 1920).

Yunan güçlerinin hukuksuzluğu veya kendi düşünceleriyle işgal hukuku Yunanlıların takip etmekte hiçbir sakınca görmedikleri bir alandır. Bu bağlamda *İzmir'e Doğru* gazetesinde söz konusu hukuksuzluğa yönelik haberler de mevcuttur. 7 Kânunusani 1920 tarihinde çıkmış "İzmir Zenginleri" başlıklı haberde şimdiye kadar her türlü devlet ve millet hukukunu tanımayı bir siyaset ve hareket esası olarak gören Yunanlıların 14 Kânunusani'ye tesadüf eden sene başında milis teşkilatı yaparak ve bir geçici hükümet ilan ederek bu şekilde Yunanistan'a katılacakları ve bu yolla İzmir'de çeşitli katliamlar yapacağı bilgisine yer verilmiştir (İzmir Zenginleri, 1920).

Başka bir haberde Yunanlılar zabıta işlerinden sonra belediye işlerine de müdahale etmektedir bu kapsamda arabalara Rumca demirler taktırmaktadır. Ayrıca Yunan zabıtası tramvaylardaki muhazzirat-ı İslamiye için koyulan perdeleri de kaldırmışlardır (Yunan Zabıtasının İcraatı, 1920).

İzmir'e Doğru gazetesinde yer alan diğer bir haber grubu İzmir'in işgaline karşı dünyadan gelen tepkilerdir. Uluslararası camiadan bahseden bu haberler 2 yönüyle ele alınabilir. Özellikle Müslüman ülkelerden gelen haberler Osmanlıların ve dahi İzmirlielerin yalnız olmadığına Müslümanlık yönüyle uluslararası camiada desteklendiğine dair haberlerdir. Gayrimüslim camiada ise ki özellikle itilaf devletlerinden oluşmaktadır, bu haberler Yunan işgalinin hukuksuzluğuna ve Yunan mezalimine işaret etmektedir.

“Mısır'da Rumlar” başlıklı haberde Mısır'daki bütün Müslümanların Rumları boykot ettiğini ve İzmir meselesinden dolayı Rumlara karşı düşmanlık oluştuğu belirtilmektedir (Mısır'da Rumlar, 1919). Ayrıca Fashılar İzmir'in işgalinde Müslümanlara yapılan zulüm ve kötülükler düzeltilmedikçe, İzmirliilere karşı cinayetler işleyen Yunanlıların elinden kurtarılmadıkça Fransızlara asker vermeyeceklerini bildirmişlerdir. Bu beyanın etkisiyle Osmanlı'da bulunan Fas askeri kıtası Fransızlar tarafından kayıt altına alınmıştır Afganistan'da Mısır'da Fas'ta ve bütün İslam âleminde Türklere karşı gösterilen bu din ve manevi alaka dikkate şayan olduğu gibi oldukça ümit vericidir (Fas Hükümetinin Tebliği, 1919). Bunun yanı sıra uluslararası camiada İzmir'in işgali bütün İslam âlemini ilgilendirir bir hâl almıştır. Gerek Asya ve gerek Afrika Müslüman milletleri arasında bu sebepten dolayı büyük bir hoşnutsuzluk bulunmaktadır. Haber alındığına göre bu durumun çözülmesi için ilgili devletler tarafından Venizelos'a İzmir'in tahliyesi gerekliliği bildirilmiştir (İzmir Meselesi, 1919).

Uluslararası camiada Müslüman ülkelerin yanı sıra dünyanın diğer ülkelerinden, bilhassa İtilaf devletleri basınında yer almış işgal karşıtı haberler bulunmaktadır. “Cihan Şuunu” başlıklı haberde gazete, Londra'da çıkan *Daily Telegraph* gazetesinin bir haberine yer vererek İzmir'in Yunan işgaline uğramasının Yakın Doğu ve özellikle İzmir'in ticaret hayatı için çok kötü olacağını bildirmektedir (Cihan Şuunu, 1920). Aynı haberde yine bir İngiliz gazetesi olan *Mourning Post* gazetesinin Anglo Ottoman Cemiyeti'nin Türkiye'nin yaşam hakkının korunması için bir miting düzenlediği bilgisine de yer verilmiştir (Cihan Şuunu, 1920).

İzmir'e Doğru gazetesinde yer alan bu haberlerin yanı sıra Türk halkına nasihatler içeren haberler ve yazılar da bulunmaktadır. Bu yazıların büyük kısmı başyazı kısmında bulunmaktadır. Bu yazılarda Türk halkının neler yapması gerektiği veya neler yapacağına dair bilgiler ve yönlendirmeler bulunmaktadır. Bunların ilki “Sefil Emeller” başlıklı yazıdır. Bu yazıda İzmir'e doğru olan her hareketin meşru ve bu hareketin desteklenmesinin millî bir görev olduğundan bahsedilmektedir. Bu harekete katılan her birey, millî hareketin bir parçasıdır. Ayrıca gayrimeşru olanlar ise bu hareketin karşısındaki kişilerdir (Sefil Emeller, 1919). Bu yazının esas olarak Türk halkını harekete geçirmek, millî kuvvetlere dahil etmek amacıyla yazıldığı anlaşılmaktadır.

“İzmir Türk'tür” adlı yazıda ise bütün zorluklardan, mezalimden sonra artık Türk milletinin zulme karşı kuvvetle cevap vereceğinin, hiçbir tepkiyi dikkate almayacağını ve dökülecek her Türk kanının intikamının alınacağını altı çizilmektedir. Ölümü göze almış Türk halkı, son ferdi ölmeden İzmir'i düşmana teslim etmeyecektir. Çünkü İzmir Türk'tür ve Türk kalacaktır (İzmir Türk'tür, 1920).

Görüldüğü gibi *İzmir'e Doğru* gazetesinde çıkan haberler konu açısından çok geniş olmakla birlikte belirli kategoriler altında toplanabilmektedir. *İzmir'e Doğru*, doğrudan İzmir'in işgalini anlık ve birinci elden takip etme imkânı veren bir gazetedir. Gazete, Yunan mezalimini ve hukuksuzluklarını, Yunan

ordusunun durumunu, millî hareketin önemini, uluslararası camianın işgale karşı tepkisini sıklıkla sütunlarına taşımıştır.

İzmir'e Doğru'nun haberlerinden daha önemli kısmı, Türk halkını moral ve psikolojik yönden ayakta tutma çabasıdır. Gazete Yunan mezalimi haberlerini verirken milletin öfkesini enerjiye ve millî harekete dönüştürmeyi, Yunan ordusunu anlatırken de Yunan ordusunun dağılmaya her an hazır, beklendiğinden zayıf ve işgal topraklarından atılmasının aslında zor olmadığı düşüncesini okurlarının zihnine yerleştirir. Uluslararası camianın haberlerini verirken dünya Türk halkının yalnız olmadığını, aynı hissi paylaşan bir Müslüman coğrafyası olduğunu, dünyanın pek çok yerinden Yunan işgalinin haksız ve hukuksuz olduğunu farklı bir pencereden göstermektedir.

İzmir'e Doğru'nun haberlerinde en fazla haklılık ve meşruluk tartışması bulunmaktadır. İşgali hazırlayan Wilson Prensipleri'nin İzmir lehinde yorumlanması gerekirken yapılan bu işgalin hiçbir dayanağının bulunmadığı tezi sıklıkla masaya yatırılmıştır. Bu yolda gazete yukarıda da yer verildiği gibi çeşitli nüfus ve ibadethane istatistiklerini tarafsız sayım yapan bir yetkili elinden vererek işgalin gayrimeşruluğu üzerinde durmuştur. Bunun yanı sıra yapılan bu gayrimeşru işgalin karşısında durmak için kuvvetle karşılık verilmesi ve millî bir hareket ile işgale son verilmesi ancak en önemlisi Anadolu'nun ve İstanbul'un işgallerden korunması düşüncelerini dikkatle işlemektedir.

İşgal döneminde yayımlanan bir diğer gazete de *Karesi* gazetesidir. *Karesi*, yukarıda da işaret edildiği üzere bir vilayet gazetesidir. Doğası gereği daha ziyade atama haberleri, resmi haberler barındırmaktadır. Bu yönüyle *Karesi* ve diğer gazetelerin devlet politikaları ile örtüşmeyecek haberler yayımlaması da mümkün değildir. Nitekim İzmir'in işgal haberlerine *Karesi* gazeteleri sayfalarında rastlanmaz. Buna karşılık *Karesi* gazetesinde İzmir'in işgalini teessürle karşılayan iki adet şiir yayımlanmıştır. Bu şiirlerin ilki Darü'l-Muallimîn öğretmenlerinden Hamid'e ait "İzmir" başlıklı şiirdir. Hamid, İzmir'i önce güzel ve neşeli bir çocuğa, işgali ise bir matem havasına benzetmektedir. Şiirde İzmir'in işgalden kurtulması için her Türk'ün ve Müslüman'ın canını feda etmeye hazır olduğu vurgusu yapılmaktadır.

İkinci şiir ise Abdülkerimzâde İsmet Hamdi'ye ait "İzmir İçin" başlıklı şiirdir. Bu şiirde işgalden kaynaklanan bir matem havası bulunmakta ve işgalin kaldırılacağı sözü verilmektedir (İzmir İçin,1919).

Özetle, yukarıda da belirtildiği üzere işgal döneminde *Karesi* ve *İzmir'e Doğru* gazeteleri yayımlanmıştır. *Karesi*, İzmir'in işgali üzerine okurlarına doğrudan bilgi vermese de iki adet şiir yayımlayarak İzmir'in işgalini sayfalarına taşımıştır. Öte yandan Kuva-yı Milliye'nin propaganda niteliğini taşıyan *İzmir'e Doğru* gazetesi, çok yönlü yayınlarıyla İzmir'in durumunu okurlarına iletmiştir. Önceden de işaret edildiği gibi, *İzmir'e Doğru* gazetesinde çıkan haberleri Türklerin icraatleri, Yunan mezalimi, uluslararası camianın tepkileri şeklinde sınıflandırmak mümkündür. Bunların yanı sıra gazetede sadece belirtilen kategorilere yer vermemiş bunlara ilave olarak dünyadan haberler, Anadolu'dan diğer işgal haberleri bulunmasına rağmen çalışmanın sınırlılığı gereğince söz konusu yazılar incelenmemiştir.

Kurtuluş Savaşı Sonrası Yayımlanan Yazılar

Kurtuluş Savaşı sonrasında 29 Ekim 1923'te Türkiye Cumhuriyeti kurulmuş, Lozan (24 Temmuz 1923) ve Montrö Antlaşmalarıyla (20 Temmuz 1936) Türkiye tam bağımsız bir hâl almıştır. Türkiye'nin kurulmasından sonra dünya çok önemli siyasi ve ekonomik anlamda dönüm noktaları geçirmiş ve bunlardan yoğun biçimde etkilenmiştir.

Bu etkileri kısıtlamak, tam bağımsız Türkiye'nin siyasi ve ekonomik gündemini dünya olaylarından mümkün olduğu kadar az şekilde etkilenmesini sağlamak için Mustafa Kemal Atatürk ve İsmet İnönü yoğun çaba harcamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluş zamanlarında, halkı birleştirmek ve bütünleştirmek tam bağımsız Türkiye'nin kuruluşunda temel hedeflerden biri olarak görülmüştür. Bu bağlamda devlet de gerekli girişimlerde bulunmuş siyasi, ekonomik ve sosyal politikaları Atatürk inkılabları çerçevesinde birleştirmiştir.

Siyasi, ekonomik ve sosyal bağlamda halkın bütünleştirilmesi için halkevleri kurulmuş, halkevleri eliyle devlet özellikle tarih, coğrafya, kültür, edebiyat alanlarında çalışmaların ve yayınların yapılmasını desteklemiştir. Hemen her şehirde kurulan halkevleri ve halkevlerinin büyük bir kısmında kurulan halkevi dergileri Atatürk inkılablarının kökleşmesi, sosyal ve kültürel politikaların yerleşmesi, Anadolu'nun kültür envanterinin oluşturulması için yoğun çaba sarfetmiştir.

Dönemin kültür ve edebiyat dergilerinde Kurtuluş Savaşı yoğun biçimde işlenmiş, Millî Mücadele yılları, yaşanan zorluklar halkın hafızasında canlı tutularak bir çeşit toplumsal uzlaşma sağlanması amaçlanmıştır. Özellikle Atatürk döneminde Millî Mücadele'ye dair yayınların ve yazıların, en azından Balıkesir özelinde, daha fazla yayımlandığı görülmektedir. Aynı şekilde ülke genelinde hamasi edebiyatın yükselişi de bu döneme rastlamaktadır.

Atatürk döneminden sonra Kurtuluş Savaşı yıllarının geride kalmasıyla birlikte Millî Mücadele'ye dair yazılar görece azalmıştır. Ancak halkın benliğinde yer edinmiş acılar hâlâ canlılığını korumuştur. Balıkesir'de de özellikle Kuva-yı Milliye kahramanları dönemin şartlarını hatırlatmak, Millî Mücadele yıllarını yaşamamış genç nesle dönemi anlatmak amacıyla Millî Mücadele döneminde Kuva-yı Milliye'nin kurtuluşunu anlatan hatıralar kaleme almışlardır.

İzmir'in işgaline de yer veren söz konusu hatıralar *Balıkesir Postası* gazetesinde yayımlanmıştır. Biri Feyzi Hatipoğlu'na ve diğeri Mehmet Vehbi Bolak'a ait bu hatıralar dönemin vahametini açık bir dille anlatmaktadır.

Feyzi Hatipoğlu'nun yayımladığı yazı dizisi, 3 Mart 1945 yılında Balıkesir Halkevi'nde "Kuva-yı Milliye nasıl teşekkül etti" başlıklı konferansı Sıtkı Yırcalı'nın isteği üzerine *Balıkesir Postası*'nda yayımlanmıştır. İlk yazısı 13 Mart 1945'te ve son yazısı 27 Mart 1945'te olmak üzere 13 yazıdan oluşmaktadır.

13. yazının son kısmında yazarın yazının tamamını yollamayı kestiğini ancak daha sonra yazının devam edeceğini bildiren bir not bulursa da söz konusu yazı dizisinin devamı bulunmamaktadır.

Hatipoğlu'nun yazılarında öncelikle Balıkesir Halkevi'nin bu günlere dair bilgileri toplayıp halka anlatma kararlığı ve işin organizasyonu anlatıldıktan sonra mütareke dönemi Balıkesir'inin tablosu çizilmiştir (Hatipoğlu, 1945a). İzmir'in işgali ile ilgili bölümler beşinci sayıyla beraber görülmektedir. Hatipoğlu'nun bildirdiğine göre 14 Mayıs gecesinden başlayarak İzmir'deki durum ve gecesinde Vali İzzet Bey'in İtilaf Devletleri'ni gücendirecek herhangi bir olayın yaşanmaması yönünde emirler almış ve askerlerine de bu emri bildirmişti. Valinin bu emirleri halkı ve emniyet güçlerini uyuşturmak yönündeydi. Buna rağmen kolordu kumandanlığı ve valinin emirleri dışına çıkılarak güçlü bir şekilde direnebilecek olan subay, asker, jandarma, polis ve memurlarla ahalinin belirli bir plan dairesinde düzenleme faaliyeti oluşturulmaya başlamıştı (Hatipoğlu, 1945b). Böyle bir hareket Redd-i İlhak adını

almayı seçti. Redd-i İlhak cemiyetinin ilk aşaması bu şekilde gerçekleşikten sonra Anadolu matbaalarında beyannameler yayımlandı. İzmir'in durumu memleketin her yönüne bildirildi. Yahudi maşatlığında² toplanan halk büyük bir miting yapmaya karar verdi. Bu mitingde ateşler yakılarak nutuklar söylenecek ve silahlı kişilerin de mitinge katılması istenecekti. O akşam İzmir'in coşkulu gençleri bağırarak İzmir sokaklarını dolaşıp Yahudi maşatlığına halkı davet etti. İzmir büyük bir kalabalık halinde Yahudi maşatlığında buluşmuştu (Hatipoğlu, 1945c). Yunan donanması limana doğru yanaştıktan sonra karaya çıkan Yunan kıtası askeri emniyet tertibatıyla görüldü. Bu sırada bazı olayların çıkacağını sezen insanlarda şehir içinde esaslı bir savunma imkanının bulunmadığını anlamışlardı. Bu sebeple silahlı insanların bir kısmı Menemen'e bir kısmı da Ödemiş yönüne gittiler. Ödemiş yönüne gidenler zeybekleri de yanlarına alarak büyük bir millî savunma imkânını hazırlamayı düşünüyorlardı (Hatipoğlu, 1945d). Düşman donanması Kordonboyu'na yanaştığında etrafta Osmanlılık adına ne varsa tamamı kaldırılmıştı. Vali İzzet Bey bu durumu miskince karşılamakta Kumanda Nadir Paşa ise silahları alınan askerleri kışlada hapsederek şehri tamamen savunmasız bırakmaktaydı (Hatipoğlu, 1945e).

Aynı zamanda Balıkesir'de ortada dolaşan işgal söylentilerinden dolayı oldukça gergin bir hava vardı. Belediye Başkanı Keçeci Hafız Mehmet Emin Bey 16 Mayıs sabahı belediye binasından içeri girerken İzmir'den bir telgraf geldiğini haber almıştı. Bu haber Redd-i İlhak cemiyetinden geliyordu. Telgrafa göre İzmir Yunanlılar tarafından işgal edilmişti. Belediye başkanlığından bu işgali protesto etmeleri ve şehirde silahla müdafaanın esaslarını hazırlayarak vatan ordusuna katılmaları isteniyordu (Hatipoğlu, 1945f).

Onuncu sayı itibarıyla Hatipoğlu'nun son dört yazısı Balıkesir'deki örgütlenmenin şekliyle ve şahıslarıyla ilgilidir. Bu yazıdan sonra artık konu İzmir'in işgalinin tetiklediği halk örgütlenmesi ve yapısı etrafında şekillenmektedir. Ayrıca yazı serisi de zaten çok uzamamış Alaca Mescit toplantısı ile son bulmuştur.

Balıkesir Postası'nda yayımlanan ikinci hatıra da Mehmet Vehbi Bolak'a aittir. Mehmet Vehbi Bey, Balıkesir'deki Kuva-yı Milliye örgütlenmesinin önde gelen isimlerindedir. Silahlı direnişe verilen kararda, askeri örgütlenmenin yapılandırılmasında doğrudan doğruya görev almış bir devlet adamıdır. Bu açıdan Mehmet Vehbi Bolak'ın Kuva-yı Milliye'nin örgütlenişi ve bu örgütlenmeyi İzmir'in işgalinden itibarıyla anlatışı oldukça önemli ve değerlidir.

Mehmet Vehbi Bey'in *Balıkesir Postası*'nda yayımladığı hatırat, "Millî Mücadelede Balıkesir" adını taşımaktadır. 12 yazıdan oluşan bu yazı dizisinin ilk yazısı *Balıkesir Postası*'nın 13 Nisan 1950 tarihli 22108 numaralı nüshasında ve son yazısı ise 2 Mayıs 1950 tarihli 2234 numaralı nüshasında yayımlanmıştır.

Vehbi Bolak hatıratının ilk sayısında öncelikle işgalleri hazırlayan etkenlere yer vermiştir. Osmanlı'nın I. Dünya Savaşı'nı kaybettikten sonra Mondros'u imzalamasına ve ülkenin giderek işgal havasına ve ortamına sürüklenmesine vurguda bulunmuştur. Bu dönemde Aydın vilâyeti valisi ve ordu kumandanı Nurettin Paşa'nın o zaman Menteşe (Muğla), Denizli, Aydın, Saruhan (Manisa)'dan belediye reisleri, müftü ve eşraflardan oluşan dörder kişilik heyeti İzmir'e davet etmesi dikkat çekicidir. Nurettin Paşa, bu kongrede durumun iyiye gitmediğini İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal etmesinin söz konusu olduğunu ve mütareke gereğince toplanmakta olan silahlardan gizlice bir milis teşkilâtı kurmanın

² Yahudi mezarlığı

gerekliliğine işaret etmiştir. (Bolak, 1950). Sonrasında da kongrede bulunan Metropolit Hrisostomos Nurettin Paşa'yı İtilaf Devletleri'ne jurnalleyerek İtilaf Devletleri'nin baskısıyla onu İzmir valiliğinden azlettirmiştir.

15 Mayıs 1919'da İzmir'e Yunan askerlerinin girmesiyle İzmir Redd-i İlhak Cemiyeti'nin Anadolu'ya bu kötü haberi telgrafla göndermesiyle Anadolu, millî hareketin şart olduğunu anlamış ve hukuki yoldan hem işgali protesto etmiş hem de askeri yapılanmalara başlamıştır. Balıkesir de Okuma Yurdu önderliğinde bu toplantılara başlamıştır.

Vehbi Bolak'ın hatıratının ikinci yazısından itibaren yazdıkları yurt genelinde büyüyen işgal tehlikesi, Balıkesir'in işgale adım adım sürüklenişi ve Kuva-yı Milliye'nin Balıkesir'deki örgütlenişine dairdir. Bu bilgiden hareketle, hatıratın diğer yazılarının İzmir'in işgalinden çıkarak Mütareke Dönemi'ne, Balıkesir'in işgaline ve Millî Mücadele'ye doğru odaklandığını söylemek mümkündür.

Bununla birlikte, işaret etmek gerekir ki, taramaya konu olan Türk Dili, Balıkesir Postası gibi gazetelerin 15 Mayıs tarihli nüshalarının neredeyse tamamında İzmir'in Yunanlılar tarafından işgal edilmesinin yıldönümü okurlara mutlaka hatırlatılmış ve halkın hafızasından çıkmasına müsaade edilmemiştir.

Kısacası Balıkesir gazetelerinde İzmir'in işgali önemli bir yer tutmaktadır. Cumhuriyet döneminde yayımlanan Balıkesir gazeteleri, her yıl 15 Mayıs tarihindeki nüshalarında İzmir'in işgalini sayfalarına taşımış ve bu vahim olayı okurlarına hatırlatmıştır. Bunun yanı sıra *Balıkesir Postası*'nda Balıkesir'in Millî Mücadele'deki yerini işaret eden iki hatırat da anlatımlarına İzmir'in işgalinden başlayarak İzmir'in işgalinin halkta yarattığı infiali ve işgalin toplumu ne yönde etkilediğini açıkça ortaya koymuştur.

Sonuç ve öneriler

Balıkesir, basın yayın açısından köklü geleneklere sahip bir şehirdir. *Karesi* gazetesi ile başlayan Balıkesir basını, yıllar geçtikçe kökleşmiş ve özellikle Cumhuriyet dönemi sonrasında olgunlaşmıştır. Hem gazeteleri hem de dergileri aracılığıyla pek çok habere, yazıya ve sanatçılara yer vermiştir. Bu yönüyle Balıkesir Basını Balkan Savaşı, I. Dünya Savaşı, Mütareke Dönemi, Millî Mücadele, Kurtuluş Savaşı ve Cumhuriyet gibi tarihi dönüm noktalarının bizzat şahidi ve habercisi olmuştur.

Öte yandan İzmir'in işgali İzmir ve Anadolu için büyük bir trajedidir. Yunan zulmünün zorlaştırdığı hayat şartlarının ve türlü eziyetlerin başlangıcı İzmir'in işgalidir. Anadolu da İzmir'in işgaliyle sıkı bir teşkilatlanmaya girişmiş ve İzmir'in yaşadığı zorluklardan ibret alarak hem hukuki hem de askeri yollardan vatanın kurtuluşu için çırpınmıştır.

İzmir'in işgalinin Anadolu'da yarattığı travmanın izleri İzmirli olan Mustafa Necati Bey, Vasıf (Çınar) Bey ve Esat (Çınar) Bey'in çıkardığı *İzmir'e Doğru* gazetelerinin sayfalarında açıkça görülmektedir. *İzmir'e Doğru* gazetesinin önemi, hem bu dönemi doğrudan birinci elden şahit olarak yansıtması hem de Balıkesir'de yapılan Kuva-yı Milliye'nin yayın organı olmasıdır. Gazete bu dönemi tüm açıklığıyla sayfalarına aktarmıştır. *İzmir'e Doğru* bu yönüyle Balıkesir'de geniş bir kamuoyu oluşturmuş ve burada yayımlanan haberler ile köşe yazıları halkın genel kanaati hâline gelmiştir.

Cumhuriyet'in ilanından sonra Balıkesir'de yayın yapan *Türk Dili*, *Balıkesir Postası*, *Savaş*, *Adalet*, *Ateş* gibi gazeteler Balıkesir'de basın hayatının kökleştiğini, olgunlaştığını ve geliştiğini açıkça göstermektedir. Bu gazeteler dönemlerinin ideolojilerine uygun biçimde yaşanan işgalleri, işgal yıllarının zorluklarını sayfalarına taşımışlardır. Bunun başlıca nedeni Balıkesir halkının Anadolu'nun geri kalanında olduğu gibi toplumsal uzlaşma hâlinde tutulması ve bir fikir birliği taşıması düşüncesidir.

Başka bir deyişle ülkenin zorlu yılları özellikle *Balıkesir Postası* gazetesinin yayımladığı hatıralar aracılığıyla canlı tutulmuş, halkın işgale karşı öfkesinin vatana sahip çıkma ve vatanseverliğin yükselişine dönüşmesi hedeflenmiştir.

Sonuç olarak Balıkesir basını başta İzmir'in işgali olmak üzere Anadolu'da yaşanan olayların haberlerini okurlarına taşımıştır. Bulduğu coğrafi konum ve haberlere ulaşma kolaylığının getirdiği avantajları doğru biçimde kullanarak Anadolu için önemli bir haber merkezi niteliği kazanmıştır.

Kaynakça

- Akarşan, M. (1996). Millî Mücadele döneminde Balıkesir'de kamuoyunun oluşması ve Hey'et-i Merkeziye karar defteri, *Atatürk Yolu*, 5(17), 1-24.
- Akşin, S. (1986). Paris Barış Konferansı'nın Yunanlıları İzmir'e çıkarma kararı. *Üçüncü Askeri Tarih Semineri Bildirileri- Tarih Boyunca Türk Yunan İlişkileri*, Genelkurmay Basımevi.
- Arıkan, Z. (1988). İşgal dönemi İzmir basını. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 5, 145-166.
- Arıkan, Z. (1999-2003). Millî Mücadele'de Balıkesir, *Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi*, 24, 469-474.
- Avcı, C. (2019). Millî Mücadele ve Atatürk döneminde Balıkesir'in yeri ve önemi, *Millî Mücadelenin 100. Yılında Kuva-yı Milliye Şehri Balıkesir Uluslararası Sempozyumu Bildiri Kitabı I. Cilt*, Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Kültür Yayınları, 117-124.
- Ayhan, B. (2008). Kuva-yı Milliye'nin propaganda gazetesi: İzmir'e Doğru, *Manas Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 20, 325-343.
- Bolak, M. V. (1950, 13 Nisan). Millî Mücadele'de Balıkesir -1, *Balıkesir Postası*, 2-3.
- Bozan, O. (2019). İzmir'in işgaline Mardin ve çevresinden tepkiler, *Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23, 30-42.
- Cephelerde vaziyet (1919, 20 Teşrinisani). İzmir'e Doğru, 2, 2.
- C.H.F. *Halkevleri talimatnamesi esas maddelerinden* (1932). Hakimiyeti Milliye Matbaası.
- Çakır, G. (2022a) Türk ordusunun İzmir'e giriş sürecinin Türk basınındaki yansımaları (26 Ağustos 1922- 13 Eylül 1922), *Çağdaş Türkiye Tarihi Araştırmaları Dergisi*, XXII (Özel sayı 2022), 35-71.
- Çakır, G. (2022b). Büyük Taarruz öncesinde Yunanistan'ın Anadolu'da tutunma çabaları: İstanbul'un işgali projesi ve Anadolu'da muhtariyet ilanları, *Stratejik ve Sosyal Araştırmalar Dergisi 100. Yılında Büyük Taarruz Özel Sayısı*, 6, 61-82.
- Çevik, Z. (2017). *Kuva-yı Milliye şehri Balıkesir kentin yakın tarihinden sosyal ve kültürel izler*, Karesi Belediyesi Kültür Yayınları.
- Fas hükümetinin tebliği (1919, 9-13 Kânunuevvel). İzmir'e Doğru, 9,2.
- Gökdemir, O. (haz.) (2010). *İzmir'e Doğru*, İzmir Büyükşehir Belediyesi.
- Hatipoğlu, F. (1945a, 13 Mart). Balıkesir'de Kuva-yı Milliye nasıl teşekkül etti -1, *Balıkesir Postası*, 2.
- Hatipoğlu, F. (1945b, 17 Mart). Balıkesir'de Kuva-yı Milliye nasıl teşekkül etti -5, *Balıkesir Postası*, 2.
- Hatipoğlu, F. (1945c, 19 Mart). Balıkesir'de Kuva-yı Milliye nasıl teşekkül etti -6, *Balıkesir Postası*, 2.
- Hatipoğlu, F. (1945d, 20 Mart). Balıkesir'de Kuva-yı Milliye nasıl teşekkül etti -7, *Balıkesir Postası*, 2.
- Hatipoğlu, F. (1945e, 21 Mart). Balıkesir'de Kuva-yı Milliye nasıl teşekkül etti -8, *Balıkesir Postası*, 2.
- Hatipoğlu, F. (1945f, 22 Mart). Balıkesir'de Kuva-yı Milliye nasıl teşekkül etti -9, *Balıkesir Postası*, 2.
- İlgürel, M. (1999). *Balıkesir kongreleri*, İstanbul: Atatürk Araştırma Merkezi.
- İskender, S. (2005). *Karesi gazetesindeki edebî ve kültürel muhteva üzerine bir inceleme* [yüksek lisans tezi], Balıkesir Üniversitesi.
- İşgal aleyhinde (1919, 20 Teşrinisani). İzmir'e Doğru, 2,2.
- İzmir'e Doğru (1919, 16 Teşrinisani). İzmir'e Doğru,1, 1.
- İzmir'imiz için miting (1919, 23 Teşrinisani). İzmir'e Doğru, 4,1.
- İzmir meselesi (1919, 18 Kânunuevvel). İzmir'e Doğru, 10,1.
- İzmir Metropolit'i'nin Şenatleri (1919, 20 Kânunuevvel). İzmir'e Doğru, 11,2.
- İzmir Türk'tür (1920, 16 Mayıs). İzmir'e Doğru, 62,2.
- İzmir zenginleri (1920, 7 Kânunusani). İzmir'e Doğru, 16,2.

- Kaya, E. (2008). Milli Mücadele’de İzmir’e Doğru Gazetesi, *Turkish Studies*, 3(1), 296-313.
- Kocabaşoğlu, U. ve Birinci, A. (1995). Osmanlı vilâyet gazete ve matbaaları üzerine gözlemler. *Kebikeç*, 2, 101-103.
- Kutay, C. (1986). Milli Mücadele’de devletleşen belde: Balıkesir, *Milli Mücadele’de Balıkesir*, 9-30. Matbuat cemiyetinin tebliği, (1920, 12 Mart). İzmir’e Doğru, 41, 2.
- Mısır’da Rumlar (1919, 9-13 Kânunuevvel). İzmir’e Doğru, 9,2.
- Milli Mücadele’de Balıkesir* (2021). Ed. DüNDAR Alikılıç, Balıkesir: Balıkesir Büyükşehir Belediyesi Kent Arşivi Yayınları.
- Okurlarımıza (14 Eylül 1975). *Türk Dili*, s.3.
- Özer, F. (1998). *Milli Mücadele’de Balıkesir* [Doktora Tezi], İstanbul Üniversitesi.
- Özkaya, Y. (1988). İzmir’in işgalinin Anadolu’daki tepkileri, *Atatürk Yolu Dergisi*, 1(1), 65-74.
- Özsarı, M. (2013). Türk Dili gazetesinde 1935’te yayımlanan bir edebiyat anketi. Ş. Çelik, S. Genç (Ed.) *Uluslararası Balıkesir’e Değer Katan Şahsiyetler Sempozyumu: Bildiriler* (255-261). Balıkesir Belediyesi.
- Özüçetin, Y. (2011). Anadolu gazetelerinden biri olan “İzmir’e Doğru” ve Pierre Loti’nin gazetede ki yazıları, *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 4(18), 264-273.
- Sevgili İzmir’imiz için miting (1919, 30 Teşrinisani). İzmir’e Doğru, 5,1.
- Son Haberler (1920, 26 Mayıs). İzmir’e Doğru, 65, 2.
- Sunay, S. (2021). Mülki ve askerî görevlilerin raporlarına göre Yunan işgali altında Balıkesir (1920-1922), *Yakın Dönem Türkiye Araştırmaları*, 39, 1-37.
- Turan, Ş. (1991). *Türk devrim tarihi*, Bilgi Yayınevi.
- Yunan gazeteleri (1920, 7 Kânunusani). İzmir’e Doğru, 16, 2.
- Yunan ordusunda isyan (1920, 12 Mart). İzmir’e Doğru, 41, 2.
- Yunan Tahrikâtı, (1919, 24 Kânunuevvel). İzmir’e Doğru, 12,1.
- Yunan zabıtasının icraatı (1919, 20 Kânunuevvel). İzmir’e Doğru, 11,2.
- Yurdakök, A. (1992). *Balıkesir basın tarihi*, İnce Ofset.
- Zürcher, E. J. (1987). *Milli Mücadelede İttihatçılık*, Bağlam Yayınları.

Etik kurul onayı

Deneyssel olarak bilimsel etik kurallarını ihlâl eden bir durum olmaması sebebi ile bu araştırma etik kurul izni gerektirmeyen çalışmalar arasında yer almaktadır.

Çıkar çatışması beyanı

Bu çalışmada herhangi bir potansiyel çıkar çatışması bulunmamaktadır.